

Bijlage 8 - Beleidskeuzes uitgelegd: betere vroegsignalering

Beleidskeuzes uitgelegd Onderbouwing doeltreffendheid, doelmatigheid en evaluatie (CW3.1)	
Doel(en)	Het doel is met vroegsignalering in een vroeg stadium hulp aan te bieden aan mensen met geldzorgen. Zo kunnen problematische schulden en bedreigende situaties (zoals huisuitzetting en afsluiting van energie of drinkwater) voorkomen worden. Sinds de wetswijziging van 2021 biedt de Wet gemeentelijke Schuldhelpverlening ruimte voor het uitvoeren van vroegsignalering. Dit creëert de grondslag voor deling van signalen van achterstanden van vaste lasten (momenteel energie, drinkwater, huur en zorgverzekering) met gemeenten die aanleiding zijn voor gemeenten om uit eigen beweging schuldhelpverlening aan te bieden. Alle gemeenten voeren sinds de wetswijziging vroegsignalering uit. Via een proactief hulpaanbod trachten zij de inwoner te bereiken en hulp aan te bieden ter voorkoming van problematische schulden en afsluiting of woningontruiming. In bestuurlijke afspraken zijn de volgende doelen vastgesteld: Toe te werken naar het verdubbelen van het bereik van vroegsignalering tot 40%¹ Toe te werken naar het halveren van het percentage signalen dat niet wordt opgepakt vanwege onvoldoende kwaliteit of ongewenste (BRP-)uitval, tot 9%²
Beleidsinstrumenten(en)	Het beleidsinstrument dat gekozen is, is een storting in het Gemeentefonds samenhangend met bestuurlijke afspraken met o.a. gemeenten waarin wordt afgesproken dat deze middelen worden ingezet voor de verbetering van vroegsignalering met als belangrijkste opgave om een impuls te geven de capaciteit in te zetten om het bereik (momenteel ca. 20%) te verdubbelen. De bestuurlijke afspraken worden naar verwachting begin 2026 getekend tussen alle branches van vastelastpartners, Divosa, NVVK en VNG en SZW. De afspraken houden in dat partijen tot en met 2029 verbetermaatregelen doorvoeren om deze doelen te bereiken.

¹ Uitgaande van een gelijkblijvend aantal opgepakte meldingen, waarbij we uitgaan van het aantal meldingen in 2024 (ca. 705.000). Bij een streven naar een bereik van 40% komt dit uit op circa 280.000 meldingen waarbij succesvol contact is gelegd in 2029.

² Een signaal dat niet aan het wettelijke vereiste voldoet, mag de gemeente niet verwerken gezien de vereiste proportionaliteit van de verwerking (Handreiking Wgs, Autoriteit persoonsgegevens, p.6). In 2024 wordt 17% van de signalen niet opgepakt. In 2024 is voor het eerst gekeken naar de redenen waarom signalen niet worden opgepakt. Circa de helft komt door uitsluiting BRP (24%) en vanwege het feit dat het signaal onterecht is (28%). Andere redenen zijn 'bekend bij SHV', 'herhaalde melding' en 'overig'. We beogen voor 2029 dat het percentage niet-opgepakte signalen is gehalveerd ten opzichte van 2024.

Financiële gevolgen voor het Rijk	Vanuit SZW wordt een bijdrage geleverd in het realiseren van de doelstellingen van de bestuurlijke afspraken door t/m 2029 jaarlijks 20 miljoen beschikbaar te stellen, onder voorbehoud van voorjaarsbesluitvorming 2026. Daarmee worden gemeenten ondersteund via het gemeentefonds en middelen gereserveerd voor landelijke initiatieven die bijdragen aan deze verbetermaatregelen. De voorgenumen uitgaven zijn van de middelen uit het basispakket IBO problematische schulden. Hiervan zijn de middelen over 2025 inmiddels beschikt (via de meicirculaire 2025 van het gemeentefonds) en worden de middelen t/m 2029 via de meicirculaire 2026 aan gemeenten overgeheveld.
Financiële gevolgen voor maatschappelijke sectoren	Niet van toepassing.
Nagestreefde doeltreffendheid	Doordat gemeenten vroegtijdig signalen van financiële problemen ontvangen, kunnen zij in contact met hun inwoners passende hulp bieden. Wanneer meer mensen vroegtijdig in beeld zijn bij gemeentelijke schuldhelpverlening, kunnen problematische schulden en bedreigende situaties worden voorkomen. Dit beoogt dat vroegsignalering een bijdrage levert aan een afname van de problematische schuldenproblematiek in Nederland. In de wetsevaluatie van vroegsignalering wordt geconcludeerd dat dit beleidsinstrument doeltreffend is, omdat het bijdraagt aan het voorkomen en verminderen van problematische schulden. Ook wordt in de wetsevaluatie geconcludeerd dat door de inzet van vroegsignalering: meer mensen met (dreigende) problematische schulden een passend hulpaanbod ontvangen en accepteren; drempels voor toegang tot integrale schuldhelpverlening omlaag gaan; betalingsproblemen niet verder verslechteren en daarmee bedreigende situaties worden voorkomen, en dat schuldhelpverlening hierdoor effectiever is. De aanbevelingen om de doeltreffendheid verder te vergroten zijn meegenomen in eerdergenoemde bestuurlijke afspraken en verbetermaatregelen.
Nagestreefde doelmatigheid	Vroegsignalering is doelmatig als de baten van het beleid - in dit geval het voorkomen van problematische schulden - tegen de laagst mogelijke inzet van (financiële) middelen en met zo min mogelijk ongewenste neveneffecten (beiden kosten) worden bewerkstelligd. Problematische) schulden leiden tot verschillende grote maatschappelijke kostenposten, die samenhangen met onder meer levensstandaard en gezondheid. Deze kosten zijn eerder in het IBO problematische schulden op minimaal € 8,5 miljard per jaar geschat.³ Vanuit het IBO is geadviseerd om de inzet van vroegsignalering te verbeteren. De evaluatie geeft aan dat vroegsignalering bijdraagt aan het doel om problematische schulden te voorkomen en dat elke investering ter voorkoming van deze problematische schulden (kosten) in beginsel waardevol is. Vroegsignalering helpt de maatschappelijke kosten van (problematische) schulden omlaag te krijgen. Deze kosten slaan veelal bij andere domeinen neer; zoals bij werkgevers door verzuim van werknemers en verminderde arbeidsproductiviteit als gevolg van stress, bij de gezondheidszorg, en bij overheidsorganisaties als de Belastingdienst door de kosten als gevolg van invordering. Omdat de brede baten van het voorkomen van schulden vaak niet direct bij gemeenten neerslaan, kan dit budget niet uit gemeentelijk budget worden voorgeschoten.

³ Kamerstukken II, 2023-2024, 24 515, nr. 766

	Uit de wetsevaluatie van Vroegsignalering volgt dat de kosten die vastelastenpartners en gemeenten moeten maken voor de uitvoering van vroegsignalering beperkt zijn. De kosten van vroegsignalering bedragen voor alle gemeenten gezamenlijk (in de huidige uitvoering) jaarlijks ca. € 50 miljoen. Voor alle vastelastenpartners wordt dit op ca. € 3,1 miljoen geschat. Uit monitoringsgegevens blijkt dat het aantal signalen dat gemeenten ontvangen van betalingsachterstanden toeneemt (ca. 1 miljoen in 2025, in 2021 waren dat er 650.000). Hierdoor zijn er ook meer mensen in contact gekomen met gemeenten (circa 157.000 in 2024) en dit heeft ook geleid tot een toename van mensen die hulp hebben geaccepteerd (circa 49.000 mensen). Uit de evaluatie blijken ook de positieve opbrengsten van vroegsignalering. En dat het op deze manier investeren in het voorkomen en oplossen van schulden zich altijd terugverdient, waardoor het een doelmatige besteding van middelen is. Ondanks het uitvoeren van diverse analyses kunnen de onderzoekers deze conclusies echter niet cijfermatig staven met daadwerkelijke baten in relatie tot de kosten van vroegsignalering. Daarbij toont de evaluatie aan dat het huidige cijfermatige bereik van vroegsignalering een onderschatting van het daadwerkelijke bereik is. Het onderzoek noemt enkele positieve (neven)effecten die niet altijd zijn terug te zien in getallen over de resultaten op korte termijn, maar wel bijdragen aan de doelmatigheid. Zo draagt vroegsignalering eraan bij dat mensen een positief beeld van de gemeente en andere hulpverlening hebben of krijgen. Hierdoor wordt de kans groter dat mensen op een later moment hulp accepteren of in ieder geval weten waar zij terecht kunnen voor hulp bij hun geldzorgen of op andere leefgebieden. De proactieve houding van gemeenten bij vroegsignalering kan zo ook een belangrijke rol spelen bij het herstellen van het vertrouwen in de overheid. Vroegsignalering kan daarnaast mensen helpen om hun eigen (financiële) situatie beter te begrijpen waardoor ze meer rust ervaren. De aanbevelingen om de doelmatigheid verder te vergroten zijn meegenomen in eerdergenoemde bestuurlijke afspraken en verbetermaatregelen.
Evaluatieparagraaf	• De evaluatie van het beleidsinstrument is in 2025 afgerond met als conclusie dat dit instrument doeltreffend en doelmatig is; Ook het IBO Problematische schulden is positief over vroegsignalering⁴; • Monitoring op de stand van vroegsignalering in Nederland en de voortgang van het bereiken van de doelen uit de bestuurlijke afspraken vindt plaats via de Divosa Monitor Vroegsignalering; • De rapportage van de voortgang vindt plaats in de periodieke rapportage over het Nationaal Programma Armoede & Schulden.

⁴ Kamerstukken II, 2024-2025, 24 515, nr. 770